

Қазақстандағы жастар жұмыссыздығының мәселелері

¹К.Т. Таттымбетова, ²Г.А. Райханова, ³А.Н. Аширбекова

¹Экономика және халықаралық бизнес кафедрасының аға оқытушысы, э.ғ.м.

²Экономика және халықаралық бизнес кафедрасының доценті, э.ғ.к.

³Экономика мамандығы бойынша 1-ші курс студенті

t_k_t_77@mail.ru, gulnurraihanova@mail.ru

^{1,2,3} академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды қ.

Түйіндеме: Жастарды дамытудың ең өзекті мәселесі – бұл оларды жұмыспен қамту, қазіргі экономикалық қатынастар жүйесінде жастардың әлеуетін іске асыру үшін жағдай жасау.

Кілт сөздер: жұмыссыздық, маман, еңбекке сұраныс, тәжірибе

Жастарды дамытудың ең өзекті мәселесі – бұл оларды жұмыспен қамту, қазіргі экономикалық қатынастар жүйесінде жастардың әлеуетін іске асыру үшін жағдай жасау.

Жұмыссыздық дегеніміз елдегі белгілі бір уақыт бойы немесе тұрақты түрде жұмысы немесе табысы жоқ экономикалық белсенді тұрғындардың бөлігі. Жұмыссыздық, кедейшілік, тұрмыс деңгейінің төмендеуі секілді өзге де мәселелердің туындауының алғы шарты болып табылады, яғни жұмыссыздықтың салдары қоғам үшін қатер тудырады.

Халықаралық еңбек ұйымының мәліметтері бойынша, қазіргі кезде Қазақстандағы жастар арасындағы жұмыссыздық деңгейі 7,7% құрайды [1], бұл өте жоғары көрсеткіш. Жастар арасындағы жұмыссыздық тенденциясы бүкіл әлемде байқалады және әсіресе 2008 жылы болған әлемдік қаржы дағдарысынан кейін байқалды және осы күнге дейін жалғасуда. Мемлекеттер бұл мәселемен күресу үшін айтарлықтай күш жұмсап жатқанына қарамастан, бұл өте қиын міндет, өйткені зейнеткерлік жастың ұлғаюына байланысты зейнетке жақын жастағы топтағы адамдар жұмыстан кетпейді, сол арқылы жастарға жұмыс орнын босатпайды, осылайша жағдайды ушықтырады.

Сондай-ақ, жастардың тәжірибесі жетіспейді, бұл олардың жұмыс тәжірибесі бар егде жастағы қызметкерлермен салыстырғанда жұмыс табуын едәуір қиындатады. Сонымен қатар, негізгі қажеттіліктер мен тұрғын үй бағаларының өсуіне байланысты жұмыс іздеп жүрген жастар үшін бастапқы деңгейдегі жалақы тартымды болмайды, ал жұмыс берушілер жұмыс тәжірибесі жоқ адамдарға көп ақша төлегісі келмейді. Жастар «уақытша» тамақтану орындары сияқты жұмыс орындарына жұмысқа тұруы мүмкін, олар өздеріне оңтайлы жұмыс тапқанша ұзақ уақытқа сол жерде қалып қоюы мүмкін.

Тағы бір мәселе - студенттердің алған жоғары білімдеріне деген сұраныстың аздығы, яғни түлектердің жартысына жуығы өз мамандықтары бойынша жұмыс істемейді. Қазіргі уақытта жоғары білім тым қолжетімді, сондықтан жастар жұмыс тәжірибесінің орнына білім алуға барады. Сонымен қатар, ЖОО-да алған білімін ескере отырып, жұмыс беруші жаңа қызметкерді оқыту үшін уақыт пен ақша жұмсауға тура келеді. Бұл, әсіресе, оқытудың басында маңызды болып табылатын білім, оқыту аяқталғаннан кейін мүлдем ескіруі мүмкін ІТ-индустриясындағы жұмыс үшін өте маңызды.

Екінші жағынан, компаниялар ең төменгі мүмкін ақшаны төлеуге тырысады, осылайша өздерін университет түлектері үшін тартымсыз етеді. Сонымен қатар, жұмыс берушілер түлектер арасында кең таңдау жасайды және еңбек нарығындағы жағдайды түсініп, олар жалақыны нарықтағы орташадан төмен мөлшерде төлей алады, өйткені бітірушілер арасында бәсекелестік өте жоғары, және олар өздеріне қажет жұмыс тәжірибесін алу үшін қиын, аз жалақы төленетін жұмыстарға баруға дайын, кейіннен олардың жалақысы жоғары болатын басқа жұмыс орнына ауысу үшін. Негізгі жұмыс берушілерде білікті қызметкерлердің жетіспеуіне байланысты жалақы өсе бастайды, дегенмен, жұмыс берушілер оларды көтергісі келмейді, сондықтан олар жоғары білімі жоқ адамдарды немесе аз жалақыға жұмыс істеуге дайын мигранттарды жалдайды, тіпті егер олардың жұмысының сапасы қанағаттанарлықсыз болса да.

Ұзақ мерзімді перспективада жастар арасындағы жұмыссыздық мәселесі өзекті бола түседі және сонымен бірге ол айқын емес мәселелерді тудырады. Осылайша, жастар арасындағы жұмыссыздықтың өсуіне байланысты қылмыс та өседі, өйткені жастардың ақша табудың басқа құралдары болмайды. Сондай-ақ, жас кезінен бастап жұмысқа кіріспеген адамдар еңбек нарығынан алшақтап барады, бұл олардың жасына қарай оған кіруді қиындатады. Демек, мемлекет алдында тұрған міндеттердің бірі - жастарды жұмыспен қамтамасыз ету.

Мемлекет қазірдің өзінде жаңа жұмыс орындарын құруға қомақты қаржы бөлуде. Осылайша, мемлекет қазірдің өзінде жұмыс орындарының негізгі жеткізушілерінің бірі болып табылатын шағын

және орта бизнесті қолдайды. Осылайша, ең танымал бағдарламалар - «Дипломмен ауылға» және «Жастар тәжірибесі» [3]. Алайда, көптеген мемлекеттік бағдарламалар мен саясат тиімсіз, өйткені бұл жұмыс орындарының көпшілігі сауда жұмысына қарағанда төмен жалақы ұсынады. Ауылда жұмыс жасау тартымды емес, өйткені ауылдарда инфрақұрылым дамымаған.

Қазіргі уақытта жастар арасындағы жұмыссыздық Қазақстан үкіметі үшін маңызды мәселелердің бірі болып табылады, өйткені бұл белсенді жастар Қазақстан Республикасының бәсекеге қабілеттілігінің басым факторларының бірі болып табылады.

Осылайша, жұмыспен қамту жүйесін одан әрі жетілдіру және жастар арасындағы жұмыссыздықты азайту үшін таңдалған мамандық бойынша олардың практикалық дағдыларын қалыптастыру үшін кадрларды даярлау бойынша кешенді жұмыстар жүргізу қажет.

Әдебиеттер тізімі

1. Международная организация труда - <https://www.ilo.org/moscow/lang--ru/index.htm>
2. Қазақстан Республикасының Статистика Комитеті - <https://stat.gov.kz/>
3. Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі - <https://www.enbek.gov.kz/ru>

Analysis of financing investment activities sources of textile enterprises

N.G. Khidirov

Senior Lecturer of "Finance" department

Tashkent Institute of Finance

nodirmexx0123@gmail.com

Abstract. The article analyzes the sources of financing investment activities of textile companies. The practice of financing investment projects of textile enterprises using their funds, bank loans and foreign investments was studied. The process of financing investment activity at industrial enterprises and methods for assessing the effectiveness of investment projects are investigated.

Keywords: industry, textile enterprises, investment activity, investment financing, investment strategy, sources of financing, equity, bank loans, foreign investments.

Introduction. It is obvious almost to all of us that the main tasks of industrial enterprises, which are an important link in the economy of the country, are the development and modernization of innovative products to produce, sell new types of products and ensure their competitiveness. It should be noted that in the current context of liberalization and development of the economy, the search for sources of investment to implement the above tasks and their involvement in the financing of investment projects of enterprises is the crucial issue.

The government is taking large-scale measures to ensure the sustainable development of the textile industry, which is one of the leading sectors of the industry, as well as working out a comprehensive solution to the problems associated with other sectors of the economy, the effective use and further development of textile enterprises. The development of the textile industry in the country, the improvement of the mechanism for financing the investment activities of textile enterprises and the support of these activities through large-scale investments appear to one of the important tasks of today's day and age.

Literature review on the subject. There are different opinions among foreign and local economists on the financing of investment activities of enterprises, their management and development of investment strategies. Each of the scientists and researchers is distinguished by the fact that they have their own approach and opinion on investment, financing investment, the effectiveness of investment projects, financing the investment activities of enterprises.

Z.Bodi, R.Merton in their works expressed their views on investment projects, planning of investment projects and improvement of production methods of investment projects, development of strategies for the implementation of investment projects and the analysis of its financial basis [1].

V.V.Kandeeva while analyzing the innovation and investment activities of industrial enterprises, identified the relationship between the development of innovation and investment activities of industrial enterprises and the mechanism of its management[2].